

НАВЧАЛЬНА АКТИВНІСТЬ СТУДЕНТІВ ЯК УМОВА ЇХ ПРОФЕСІЙНОГО СТАНОВЛЕННЯ

Анотація. В даній статті автор акцентує увагу на проблемі формування особистості фахівця в умовах української вищої школи. Особливу увагу приділяється вивченню освітніх орієнтацій, мотивацій і конкретних форм навчальної активності студентів як умов їх професійного становлення.

Ключові слова: вище освітнє, студент, навчальна діяльність, концепція освіти, інновація.

Розвиток світової цивілізації довів, що найбільш пріоритетною цінністю, що забезпечує соціальний прогрес суспільства, є освіта. Вона має практичну значущість у всіх сферах життєдіяльності людини – від засвоєння зразків культури до професійного виконання різноманітних трудових практик. В умовах соціокультурної трансформації українського суспільства особливого значення набуває проблема реформування освіти, в тому числі вищої, створення нової освітньої концепції.

Сьогодні все частіше ставляться під сумнів ідейно-філософські погляди на освіту як на інструмент держави, що використовується нею для формування соціального типу особистості, зручного для даної соціальної системи (ідеологічна концепція), або ж звуження освіти до професійної підготовки (технократична концепція).

Критика цих концепцій базується на висновках, які окреслюють вчені, досліджуючи наслідки сучасної кризи культурних цінностей, екологічної кризи, зростання деструктивних процесів в соціальних відносинах тощо. Ці фактори погрожують розпадом особистості та соціальної системи суспільства. Вищезазначене свідчить, що існуючі традиційні концепції освіти стають неефективними.

Сучасна концепція освіти має базуватися на глобальних цінностях, що витікають із розуміння єдності природи, людини та суспільства, взятих у їх культурному різнобарві. Вибір концепції освіти детермінується не тільки внутрішніми, але й зовнішніми факторами, тобто процесами, що відбуваються у світовому товаристві, інтеграція в яке – це обов'язкова умова виживання будь-якої соціальної системи. Саме тому система освіти України повинна відповідати загальним світовим стандартам, які є основою єдиного інформаційно-освітнього простору, що забезпечує можливість кожній людині вважати себе членом не тільки своєї держави, але й світової спільноти.

Ці позиції мають суттєво позначитись на соціальних функціях освіти. Сьогодні вона має забезпечувати не лише підготовку фахівців, а, перш за все, сприяти формуванню особистості. Ці вимоги пов'язані з тим, що перехід до ринкових відносин вимагає принципово нового типу особистості, здатної жити в сучасному українському соціально-економічному середовищі. Формування такого типу особистості передбачає безболісне та комфортне інтегрування в соціальну систему суспільства, що трансформується.

Важливим показником підготовленості молодих людей до виконання своїх майбутніх соціально-професійних функцій є рівень їх освіченості. Щоб визначити освіченість майбутніх фахівців ми, перш за все, звернулись до показників та факторів, що обумовлюють навчальну активність студентства. Нас цікавили освітні орієнтації наших респондентів, мотивація та конкретні форми їх навчальної діяльності тощо. З метою виявлення вищезазначених орієнтацій у вересні-жовтні 2011 року були проведені 3 фокусованих групових інтерв'ю зі студентами державних та приватних ВНЗ міст Києва, Житомира, Одеси.

Здійснене нами дослідження свідчить про тісний кореляційний зв'язок між деякими факторами навчальної активності та самооцінками студентів інтенсивності свого навчання. Так, оцінюючи власну навчальну діяльність, наші респонденти, перш за все, говорять про те, що вчитися їм цікаво. Це знаходить своє підтвердження в тому, що, як підкреслюють студенти, зміст навчального матеріалу, його особливо цікаві елементи, проблемні питання досить часто обговорюються з товаришами по навчанню.

Проте тільки половина опитаних зазначає, що завдання з профільюючих дисциплін виконуються ними у повному обсязі. Мабуть, саме тому майже стільки ж студентів говорять, що засвоєння навчального матеріалу дається їм без особливих труднощів.

Зважаючи на те, що (за самооцінкою студентів) майбутні спеціалісти в процесі свого вузівського навчання використовують тільки лекційний матеріал, який вони не завжди якісно конспектують; при підготовці самостійних завдань, практичних, семінарських застосовують неякісну інформацію з Інтернету, яка не вимагає інтелектуальної активності, пошукової діяльності; до того ж не працюють систематично протягом семестру, що не сприяє високому рівню підготовки молодої людини. Отримані матеріали під час обговорення свідчать про те, що і виконання реферативних, курсових та інших форм роботи теж відбуваються на дуже низькому якісному рівні, тому що у студентів панує метод «скачування» з Інтернету, а великі можливості всесвітньої мережі як величезної наукової, інформаційної, довідкової бази ними не використовуються.

Виявилось, що переважна більшість студентів віддає перевагу лише конспектам лекцій (особливо це стосується студентів приватних ВНЗ). До підручників, навчальних посібників, методичних вказівок тощо звертається лише трохи більше половини опитаних нами студентів. Сучасні студенти частіше користуються інтернет-інформацією. Сьогодні студенти демонструють високий рівень володіння комп'ютером, проте, на жаль використовують свою комп'ютерну майстерність не на повну силу. Найчастіше комп'ютер виступає як друкувальна машинка та засіб комунікації. Переважна більшість студентів використовує комп'ютер лише для набору тексту або для відвідування популярних соціальних мереж, таких як «ВКонтакте», «Facebook», «Google+», «Одноклассники.ru»

Сучасне студентство добре усвідомлює значення освіти у житті людини, підкреслюючи, що рівень освіченості є одним із головних умов життєвого успіху. При цьому особливий акцент майбутні фахівці роблять на тих аспектах освітньої підготовки, які відповідають потребам ринкового переорієнтування суспільно-економічного життя. Мова насамперед йде про знання іноземних мов, володіння комп'ютерною технікою і т. ін, адже це потрібно сьогодні у будь-якій сфері людської діяльності: у бізнесі, у науці, у комерції. Результати фокус групи свідчать про те, що значна частина сучасної вузівської молоді реалізує свої установки на знання іноземних мов і оволодіння комп'ютерними технологіями, тобто демонструє раціональний підхід у здобутті вищої освіти.

Майже всі респонденти вважають за необхідне знання іноземних мов. При цьому додатково до навчальної програми (самостійно, на курсах, індивідуально з репетитором тощо) іноземну мову вивчають менше половини з опитаних нами респондентів, що свідчить про інертність та декларованість намірів.

Принципово нових підходів потребує система мовної підготовки майбутніх фахівців, яка повинна бути спрямована на забезпечення високого рівня знань студентів як з державної, так і з іноземних мов.

Сучасна вища освіта України далеко не повною мірою реалізує таку важливу соціокультурну функцію, як формування особистості майбутнього фахівця, здатного працювати в нових соціально-економічних умовах. Безперечно, що вітчизняній вищій

школі потрібно зосередити увагу на усуненні зазначених вище недоліків та підвищенні свого впливу на формування якостей майбутніх спеціалістів.

Досягнення цієї мети можливе перш за все за умов суттєвого підвищення професійного рівня та педагогічної майстерності викладацького складу вітчизняної вищої школи.

Для цього на нашу думку, можуть бути доцільними такі форми роботи, як проведення майстер-класів кращих педагогів, що мають досвід та авторські розробки в галузі використання новітніх технологій організації навчального процесу, запровадження серії публікацій, в яких би висвітлювались апробовані інноваційні методики, досвід використання сучасних методів навчання та контролю знань (комп'ютерно-інформаційні технології, тестового контролю знань, рейтингової системи тощо).

Здійснене нами дослідження свідчить, що орієнтації сучасного студентства на високий рівень освіченості, їх цінності та установки в навчальній сфері далеко не повною мірою актуалізуються у реальній поведінці. Саме це потребує глибокого наукового аналізу, пошуку та розробки іноваційних технологій спрямованих на оптимізацію навчального процесу, підвищення мотивації всіх суб'єктів вищого навчального закладу задля досягнення головної мети – формування Професіонала та Громадянина.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Вишневецький Ю. Р. Соціальний облик студентства 90-х годов / Ю. Р. Вишневецький, Л. Я. Рубина. // Социологические исследования. – 1997. – № 10. – С. 56–69.
2. Выпускник вуза в современном социокультурном пространстве. Монография / под общ. ред. Е. А. Подольской. – Харьков : Изд-во НУА, 2010. – 416 с.

УДК 378

Дем'яненко Н.М.

КОМПЕТЕНТІСНО-КОНТЕКСТНА ПІДГОТОВКА ПЕДАГОГІЧНИХ КАДРІВ

Утворення глобальної світової освітньої мережі, Болонський процес як загальносистемна (європейського, національного та інституціонального рівнів) реформа вищої школи вмотивовують спільні для світового співтовариства проблеми підготовки педагогічних кадрів. Позицію України у розв'язанні питань модернізації педагогічної освіти засвідчив Форум міністрів освіти Європи «Школа XXI століття: Київські ініціативи» (Київ, 2011). Прийняте за підсумками Форуму Київське комюніке відобразило думку щодо створення єдиного європейського освітнього простору «від садка до університету». Одним із головних напрямів Комюніке визначило підготовку вчителя «Новій освіті Європи – новий європейський учитель», а серед основних компетенцій, якими має оволодіти вчитель XXI ст.: компетенцію науковця-дослідника, інформаційну, мовну, адаптивну, комунікативну, здатність навчатися впродовж життя. Проблеми збереження Людини і людяності, гуманістичних цінностей і культури, відродження духовної сутності освіти, які потрібно починати з учителя, стали предметом обговорення на першому європейському Форумі ректорів педагогічних університетів Європи (Київ, 2011). Той факт, що Україна заявила про себе як генератор освітніх ініціатив європейського масштабу було відмічено на III Всеукраїнському з'їзді працівників освіти (Київ, 2011). В руслі тенденції підготовки вчителя для «нової освіти Європи» у проєкті Національної стратегії розвитку освіти в Україні на 2012 – 2021 рр. серед основних завдань педагогічної освіти акцентовано на модернізації діяльності вищих педагогічних навчальних закладів, у тому числі й шляхом інтеграції традиційних педагогічних та новітніх інформаційно-комунікативних технологій навчання. Визначено потребу в об'єднаному й послідовному запровадженні перспективних технологій, раціональних і ефективних підходів до організації наукової та інноваційної діяльності в освіті. А у зв'язку з цим – розроблення нових («Наука в університетах» та ін.) і підтримання існуючих державних програм, зокрема, відновлення дії програми «Вчитель». Серед очікуваних результатів реалізації Національної стратегії розвитку освіти – підготовка та виховання педагогічних кадрів, здатних працювати на засадах інноваційних підходів до організації навчально-виховного процесу, дитиноцентризму, власного творчого безперервного професійного зростання.

Фундаментальна підготовка вчителя повинна відбуватися у взаємозв'язку з перебудовою освітньо-наукового процесу педагогічного університету, його розвитку як соціокультурного дослідницького центру, де виконуються фундаментальні й прикладні дослідження, ведеться моніторинг якості освіти, виявляються проблеми і визначаються шляхи їх вирішення. Взаємодія професорсько-викладацького складу і студентів створює єдиний простір наукового пошуку. У майбутнього вчителя формуються необхідні знання, розвиваються професійно-педагогічні компетенції. При цьому основні напрями реалізації компетентісного підходу включають: *спрямованість на гуманізацію освітнього процесу*, який забезпечує особистісно-розвивальний характер професійної підготовки і ефективну самореалізацію та саморозвиток студента (випускника); *міждисциплінарність та інтегративність*, що передбачає змістову інтеграцію дисциплін соціально-гуманітарного, природничонаукового, загальнопрофесійного і спеціального блоків професійної підготовки, їх зв'язок із майбутньою соціально-професійною діяльністю; *змістово-технологічну наступність навчання і виховання студентів*, яка забезпечує єдність і узгодженість педагогічних вимог і засобів, спрямованих на розвиток у студентів продуктивного стилю мислення і діяльності, особистісних якостей, що визначають сутність компетенцій; *діагностичність*, яка означає поетапне виявлення рівня сформованості компетенцій засобами певного діагностико-критеріального апарату [1, с. 48 – 54]. Зазначене дозволяє вмотивувати функції компетентісного підходу у вищій педагогічній освіті, зокрема, *операціональну* – виявлення (операціоналізація) системи знань і вмінь, видів готовності студента (випускника), які визначають його компетентність і гарантують результативність розв'язання професійних, соціальних, особистісних завдань; *діяльнісно-технологічну* – конструювання змісту навчання діяльнісного типу, максимально наближеного до сфери майбутньої педагогічної професії; розроблення і впровадження в навчальний процес завдань (проблем), способи розв'язання яких відповідають технологіям професійної діяльності; *виховну* – посилення виховної складової освітнього процесу, формування у студентів організаторського і управлінського досвіду, культури особистісного і професійного спілкування; *діагностувальну* – розроблення більш ефективної системи моніторингу якості професійної підготовки і, зокрема, діагностики досягнутих рівнів сформованості компетенцій [3, с. 330 – 332].